

Utenriksanalyse: Kvinner, vann og kornpris

Stein Tønnesson

Historiker og fredsforsker. Direktør ved Institutt for fredsforskning (PRIO). Interessesområder: fred (i både snever og utvidet forstand), Kinas fremvekst som stormakt, «krigen mot terror».

Mars 2011 3-9.2.16

Norge er nummer en på FN-organisasjonen UNDPs indeks for menneskelig utvikling. Niger står nederst som nr. 177.

Den store hjelpe- og utviklingsorganisasjonen Care er dypt engasjert i Niger. Som medlem av Care Norges styre besøkte jeg i forrige uke dette store, muslimske landet med tolv millioner innbyggere. Det ligger mellom Algerie og Nigeria, der Saharas ørken går over i Sahels savanne. Nigers sørvestlige hjørne omfatter dessuten en bit av elven Niger.

Folk i Niger er litt sjalu på Mali, Burkina Faso og Benin, for disse andre frankofone landene er så mye mer økonomisk utviklet. Folk ergrer seg også over sin avhengighet av uraneksport. Fallende uranpris ødela 1970-årenes ambisjoner, og Niger fikk sin del av Afrikas militærkupp og voldelig konflikt. Nå har landet en folkevalgt president og nasjonalfor-samling, og det er nok pressetfri-

het til at en fengslet avisredaktør kunne berette på førstesiden om sin løslatelse mens vi var i hovedstaden Niamey.

Jeg trodde fattigdom var forbundet med apati. Det var feil. Under hele turen var vi omgitt av energiske mennesker. Guvernører og ministre som talte på et utsøkt fransk om sine utviklingsplaner. Kvinner som begeistrert rapporterte om sparing og investeringer.

Afrikas matvarekriser rammer ikke bare barna som dør.

Menn som skrotet av kvinnenes foretaksomhet. Barn – utrolig mange barn, noen tydelig underernærte – som ville ta på oss, stirre på oss og le. For meg er det en gåte at et land som Niger kan være så fattig.

Forventet levealder ved fødsel er 44,4 år (Niger har ikke mye aids ennå). 21 prosent av barna går på skole. 14,4 prosent av de

voksne kan lese og skrive. I fjor måtte det storstilt nødhjelp til på grunn av tørke. I år kom det heldigvis bra med regn.

Vi spurte oss for om hvorfor et land med så mye tilbak kan være så fattig. Svarene var mange og ulike. Jeg bet meg merke i tre: kvinner, vann og kornpris.

Lenge overså utviklingspolitikkene kvinnene. I landsbyene er det de som holder samfunnet oppe. Mennens arbeidskraft trengs bare under innhøstingen. Resten av året tvinner de tomme totter, mens de spiser av husholdningens matlager. Eller de reiser til kysten for å livnære seg der. Når de kommer tilbake, har de sjelden med penger, men noen ganger har de med hiv. Men staten var tidligere dominert av menn, og i 1990-årene var islamistene på fremmarsj med krav om tildekte kvinner som skulle holde seg hjemme. Nå er denne trenden brutt. Flere kvinner gjør seg gjeldende i regjeringen. Care og andre organisasjoner har dessuten stimulert en omfattende bevegelse med kvinnelige spare-

og lanegrupper på landsbynivå. Bevegelsen kaller seg Mata Masa Dubara (MMD). Det betyr «Kvinner med driv». To det eller ei. Mennene har oppdaget verdien av det kvinnene gjør. Landsbyledere, ektmenn og muslimske marabuer oppmuntrer kvinnegruppene. MMD gir håp.

Niger har for få brønner og for lite irrigasjon. For ikke lenge siden braket nomadeflokker sammen med automatgeværer i kamp om brønnvann. Care har akkurat fått EU-finansiering til et prosjekt som heter «Brønner for fred», der det skal bores 15 nye brønner og lages en plan for rettferdig vannfordeling. Ved Niger-elva er det mye vann, men lite jord er irrigert. Det gjør mat sikkerhet vanskelig. Når krisen ble så alvorlig i fjor, var det delvis fordi nabolandene stanset sin eksport. De trengte maten selv. Vi besøkte en unntakslandsby, der kvinnene pumpet vann med håndkraft til et rørsystem som holdt liv i en fin grønnsakslage. Men pumpestemmet hadde kostet 30 000 hjelpekroner. Det trengs enkle løsninger

som befolkningen lærer seg å opprettholde. Det kornet de vil spise er hirse. Vi ble bedt på deilig hirsesuppe og grøt. Men alt krever vann.

Prisen på hirse og andre matvarer fluktuerte sterkt. Alle vet at det med visse mellomrom kommer tørke, og mens kornprisen etter høsten er lav, stiger den mot et maksimum i juli-august. Afrikas matvarekriser rammer ikke bare barna som dør. De rammer hele samfunnets evne til å investere. De som sultler, selger buskap og redskap for å overleve. Så må de begynne forfra. Staten har sine kornbanker, men de er for små, og politisk konflikt har hindret regjeringen i å gjøre det rette for å stabilisere markedet. Her trengs styring. Noen må kjøpe korn når det er billig og selge det rimelig når knappheten inntreffer. Hvis folk i Niger får matvare sikkerhet, vil de også investere.

Tirsdag 7. februar skal Jan Egge-land tale i Humanitært Forum under tittelen: «Finnas det en vei ut av krisene i Afrika?» Jeg vil lytte spent.